

Národní park Chitwan

Svatopluk Bílý

Národní park Chitwan (Royal Chitwan National Park) leží v jižní části Nepálského království a svou plochou 932 km² je třetím největším národním parkem Nepálu. Jeho přirozenou severní hranici tvoří řeka Rapti, západní hranici řeka Naryani, z jihu přiléhá k indické hranici a na východě je ohraničen jedním z výběžků pohoří Siwalik. Celý park leží v oblasti jihonepálských nížin, zvaných teráje, které původně pokrýval souvislý pás tzv. sálových lesů (dominantní dřevina sálový strom – *Shorea robusta*). Protože v celé oblasti terájí je uložena nejurodnější půda v celém Nepálu, pokročila devastace sálových lesů tak daleko, že jejich rozsáhlejší zbytky nalezneme pouze v západní části jižního Nepálu, na samém východě na hranicích s indickým státem Sikkimem a v Chitwanu. Zde se ovšem zachoval prales zcela neporušený, a to proto, že až do roku 1972, kdy byl národní park vyhlášen, byla celá oblast uzavřena jako soukromá lovecká honitba nepálského krále.

Ihned po vyhlášení Národního parku Chitwan začala nepálská vláda s přesídlováním domorodců mimo území parku. Nepálská část obyvatelstva odešla celkem bez problémů, potíže vznikly až při přesídlování etnické skupiny Thárů. Toto etnikum se na území Chitwanu dostalo poměrně pozdě, až počátkem tohoto století, z indického Rádžasthánu, který byl postižen katastrofálním suchem a hladomorem. Jedna část Thárů se usadila právě na území dnešního Chitwanu, kde je velmi úrodná půda. Potíž spočívá v tom, že Thárové patří k dosti nezkrotným národům a odmítají z národního parku odejít. Muselo být dokonce použito vojenské síly a v současné době jsou na území parku už jen tři thárské vesnice. Obyvatelé těchto vesnic si bohužel počínají v národním parku „jako doma“. Kácení stromy, loví drobnou zvěř

a ryby a nevynikají právě přátelským chováním ani k Nepálcům, ani k turistům. Vesničky budou prý naštěstí v dohledné době také přesídleny.

V parku nalezneme tři základní biotopy: travinné porosty (grassland), vlhký lužní les (riverine forest) a suchý opadavý sálový les, který vystupuje až na úpatí Siwaliku. Travnatý biotop zaujímá 23 % plochy Chitwanu a roste na něm přes 50 druhů trav, z nichž dominují tzv. sloní trávy (*Saccharum muruja*, *S. spontaneum*) a dále druhy *Phragmites karka*, *Imperata cylindrica* a *Narenga porphorycoma*. Na konci období monzunů dosahují travní porosty výšky až 4 m a je možno jimi procházet pouze po stezkách vyšlapaných nosorožci.

Lužní les tvoří pouhých 7 % plochy parku a roste na půdách minimálně 3 měsíce podmáčených. Vůdčími dřevinami jsou zde

Himálaj tvoří kulisu národního parku Chitwan

Acacia catechu a *Dalbergia sissoo*, dále vlnovce (*Bombax ceiba* a *B. malabaricum*), *Syzigium cumini* a „rhino-tree“ (*Trewia nudiflora*), jehož plody jsou oblíbenou potravou indických nosorožců.

Největší část Národního parku Chitwan zaujímá opadavý sálový les s daleko nejhojnějším sálovým stromem. Z dalších hojných dřevin zde běžně rostou druhy *Semecarpus anacardium*, *Adina cordifolia*, *Holarrhea antidysenterica*, *Terminalia bellerica*, *T. chebula*, *T. tomentosa* a *Bauhinia vahlii*. Podrost sálového lesa a stejně tak i lužního lesa je dosti hustý a vysoký, nikoli však neprostupný a kupodivu se zde vyskytuje poměrně málo trnitě vegetace.

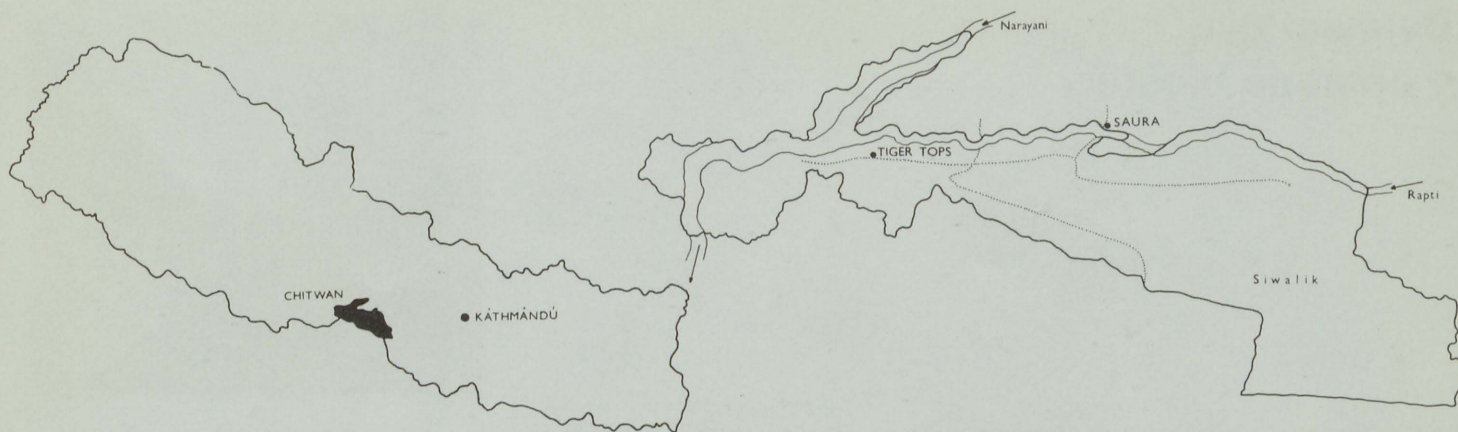
Největší atrakcí Chitwanu je nosorožec indický (*Rhinoceros unicornis*), který zde žije v počtu asi 380 kusů. Zdejší populaci nosorožců se věnuje velká péče, jednotlivé kusy sleduje skupina odborných pracovníků parku a je potěšitelné, že počet zdejších nosorožců poměrně rychle stoupá. Poněkud ve stínu nosorožců zde žije množství jiných, neméně atraktivních a zajímavých živočichů. V řekách Rapti a Naryani žije gaviál (*Gavialis gangeticus*), krokodýl bahenní (*Crocodylus palustris*) a delfínovec ganžský (*Susu gangetica*). Na území parku je stanice pro umělý odchov gaviálů, která si vede velice úspěšně a každoročně je zde odchováno a zpět do přírody vysazeno několik desítek gaviálů.

Dalším zoologickým „trhákem“ Chitwanu je tygr bengálský (*Panthera tigris tigris*). Početní stavy této šelmy mají také vzestupnou tendenci a v současné době zde žije přes 80 tygrů. Většina z nich je značkována a téměř polovina z celkového počtu nosí na krku miniaturní vysílačku. Tygři jsou sledováni rádiem z helikoptér, nebo odbornými pracovníky parku, kteří se za tímto účelem pohybují v parku na slonech s velkými anténami (asi 1×1 m) v ruce a se sluchátkem na uších. Pro nic netušícího návštěvníka Chitwanu je to většinou dost šokující setkání.

Divocí sloni indiští (*Elephas maximus*) se na území parku zatoulají jen zřídka ze sousední Indie. Zato je zde celkem hojný levhart indický (*Panthera pardus fusca*) a medvěd pyskatý (*Melursus ursinus*), který patří pro svou útočnost k nejobávanějším živočichům Chitwanu. Z přežvýkavců se mezi největší atrakce parku rozhodně řadí gaur (*Bos gaurus*), který žije velice skrytě v podhorských lesích Siwaliku a

Národní park Chitwan je ze severu ohraničen řekou Rapti

Schematický plánec národního parku Chitwan (vpravo) a jeho poloha na území Nepálu

vzácně sestupuje až do nížinných oblastí parku. Z jelenovitých jsou poměrně hojně zastoupeni jelen axis (*Axis axis*), sambar indický (*Rusa unicolor*), jelen vepří (*Hyalaphus porcinus*) a muntžak červený (*Muntiacus muntjak*), jehož typické „štěkání“ se ozývá v podrostu lužního lesa na každém kroku.

Národní park Chitwan je také rájem ptactva. Na území parku žije přes 400 druhů ptáků. Mezi druhy sledované správou parku patří především drop bengálský (*Eupodotis bengalensis*), jehož několik párů hnízdí na písčitých březích Rapti. Z ostatních zajímavostí avifauny je to divoký páv, kur džunglový, čtyři druhy papoušků, dvojzoborožec indický, dva druhy zoborožců, několik druhů datlů, drongů, čápů, ledňáčků, holubů a kukaček. Z těch posledních zaujme svým hlasem kukačka indická (*Cuculus micropterus*), která se ozývá hlavně před příchodem monzunu a jejíž hlas zní jako melodické a velice zřetelné „one more bottle“.

Obě hlavní řeky národního parku jsou domovem největší nepálské ryby čítala (*Notopterus chitala*), který dorůstá až 120 cm a kterého lze nejnáze spatřit na rybích trzích v Káthmándú (mimořadně – má velmi chutné maso). Z mnoha druhů plazů stojí za zmínku mimo obou krokodýlů čtyři druhy hadů, kterých se místní obyvatelé přímo panicky obávají. Jsou to kobry *Ophiophagus hannah* a *Naja naja*, bungar (*Bungarus caeruleus*) a *Trimeresurus albolabris*. Posledně jmenované dva druhy se vyskytují především v lužním a sálovém lese, obě kobry jsou naopak hojnější v okolí vesnic a v zemědělských oblastech okolo parku. Je nutné se ještě zmínit o drobném druhu ropuchy, *Bufo andersoni*, která je zde velmi hojná a která se po setmění ozývá jemným a melodickým cvrlikáním.

Národní park Chitwan je přístupný z malé vesnice Saura, která leží na břehu řeky Rapti. Po zaplacení vstupného (za každý den 3 dolary) je nutné buď přebrodit Rapti, nebo se nechat převézt na nesmírně vratkém člunu vydlabaném z jednoho kmene. Vstup do parku bez průvodce je povolen pouze na vlastní nebezpečí. Každý rok zde totiž nosorožci usmrtí 2–3 turisty, občas někoho zabije tygr a napadení medvědem pyskatým je prý dosti časté. Kupodivu zde nejsou problémy s levharty, i když jich na území parku žije dost. Pro hromadné vyjíždky po jediné cestě, která se táhne

Nosorožec indický (*Rhinoceros unicornis*) v národním parku Chitwan svou populaci zvětšuje. Snímky S. Bílého

napříč celým parkem, jsou k dispozici džípy (z těch ovšem mnoho živočichů nikdo neuvidí), nebo je možné najmout si slona na dvouhodinovou projíždku travnatou částí parku. To jsou ovšem atrakce velice nákladné, i když pozorovat nosorožce a tygry ze hřbetu slona vedeného maršálem je asi nejbezpečnější.

Součástí správních budov národního parku je také malé, ale velmi dobře vedené muzeum, kde se mohou zájemci seznámit nejen s historií parku, ale na fotografiích a exponátech i s mnoha živočichy

a rostlinami, na které během návštěvy parku nenarazili. V Sauře je také celkem 34 ubytovacích možností se stravováním, od primitivních, ale čistých chýší až po luxusní hotely.

Celkový dojem z Národního parku Chitwan je úžasný. Dokonale zachovalá tropická příroda plná života a barev tvoří nádherný kontrast s věčně zasněženým masivem osmitisícové Annapurny, která se zvedá jako by na dosah ruky ze zeleného tropického pralesa na obzoru.